

NEJ
TILL
EU

kritiska eu-fakta

utges av Folkrörelsen Nej till EU | nr 2 | maj 2024 | pris 20 kr

HÄR I UNIONEN
HAR VI EN RAK
OCH ÖPPEN ENVÄGSKOMMUNIKATION!

www.nejtill.eu.se

KRITISKA EU-FAKTA

Nummer 2 - maj 2024

Löpnummer 174

Kritiska EU-fakta ges ut av

Folkrörelsen Nej till EU

Ansvarig utgivare:

Eva-Britt Svensson

Redaktör: AnnaLisa Eneroth

Kerstin Nordqvist

Redaktionsutskott:

Beng-Åke Berg, AnnaLisa Eneroth,

Marie Ericsson, Per Hernmar,

Jan-Erik Gustafsson,

Kerstin Nordqvist

Redaktionens adress:

Kritiska EU-fakta c/o Eneroth,

Furutåvågen 36 A, 352 54 Växjö

Telefon: 073-026 0330

e-post: ansaene26@gmail.com

Omslagsbild: Robert Nyberg

Adressändring och prenumeration:

Kritiska EU-fakta

Viktoriahuset, Linnégatan 21, 4 tr,

413 04 Göteborg

Nästa nummer utkommer

i september 2024

Manusstopp 15 augusti

Tryck: DanagårdLiTHO AB

Göteborg 2024

Rikskansli och materialkontor:

Folkrörelsen Nej till EU

Viktoriahuset, Linnégatan 21, 4 tr,

413 04 Göteborg

e-post: kontoretqbg@nejtill.eu

Bli medlem:

Prenumeration:

4 nummer 100 kr

Medlemskap inkl. pren. 300 kr

[arbetslösa, långtidsjukskrivna,

pensionärer och studerande 150 kr

familjer 400 kr]

Plusgiro 433 02 07- 4

LEDARE

Partipolitiskt oberoende

Demokratiskt EU-motstånd

EU-kandidaterna och EU-kritiken

UNDER VALKAMPANJEN TILL EU-valet hör det till, att många av partiernas kandidater blir mer eller mindre EU-kritiska med argument som:

- *Mindre men vassare*
- *Mindre detaljstyrning*
- *Lämna, OM EU går över gränsen*
- *Reformera EU inifrån*

Dessa argument har upprepats som mantran i flera valrörelser till EU-parlamentet.

DET ÄR EN MÄRKLIG kör av EU-kritik från alla EU-positiva kandidater till EU-parlamentet. Och märkligast är att man med den kritiken faktiskt bekräftar EU-motståndarnas kritik. Medan kandidaterna talar om hur de vill reformera EU så ser verkligheten för veto-rätten, för EU-länderna, ut att ha minskats och istället överförs till det federala EU-parlamentet.

Vetorätt som borttagits:

Amsterdampfördraget 1997 24

Nice 2001 46

Lissabonfördraget 2007 68

Totalt sedan 1994: 138

(86 enligt EU-kommissionen)

EU:s inflytande över den nationella lagstiftningen:

Direktiv	Förordningar	totalt
----------	--------------	--------

2002 1497	299	1796
-----------	-----	------

2012 1525	1347	2872
-----------	------	------

2020 1027	5409	6436
-----------	------	------

Källa: Kenneth Haar, *Kapitalens Europa, Demokrati i Europa*, DEO 2022

MYCKET AV EU-LAGAR och förordningar är av dålig juridisk kvalitet, onödigt långa, ibland otydliga eller övertydligt detaljerade; ibland passande för vissa länder och samtidigt helt fel för andra. Detta har pågått sedan 1980-talet när EU skiftade över från ett mellanstatligt till överstatligt beslutsfattande. Alla talar om det, men inget gör något åt det.

SÅ TALET FRÅN partiernas EU-kandidater, om att minska EU:s inflytande eller reformera EU inifrån, saknar helt förankring i verkligheten. Det går inte att förändra EU i den omfattningen, att det återigen blir ett mellanstatligt samarbetsorgan. Det där är en ren illusion.

DET ENDA SÄTTET att få en verklig förändring är att lämna EU.

SVERIGE UT UR EU!

Åsikter som förs fram i signerade artiklar är skribentens egna och uttrycker inte nödvändigtvis Folkrörelsens Nej till EU:s ståndpunkter

Val till EU-parlamentet – inget äkta parlament

EU-PARLAMENT UPPFYLLER INTE de krav som utgör kärnan för demokratisk representation, nämligen rätten till lagstiftningsinitiativ eller rätten att föreslå nya lagförslag.. Istället är det bara EU-kommissionen, EU-fördragens väktare, som har detta monopol. Det enda ledamöterna i parlamentet kan göra, i hopp om att ta upp ett ämne som de vill diskutera är att snällt be kommissionen ta fram ett förslag, men kommissionen kan alltid vägra.

Ledamöterna i Europaparlamentet representerar inte det europeiska folket, som det förstås av demokratis demos (folk), skriver Guy Mettan i Europas existentiella dilemma (Karneval förlag 2023). Enligt EU:s grundarföredrag, Romfördraget, beskrevs ledamöternas representation som "företrädare för folken i de i gemenskapen sammanslutna staterna" (artikel 137). Men med Lissabonfördraget 2009 har den formulering försvunnit och ersatts med att "Europaparlamentet ska vara sammansatt av

företrädare för unionens medborgare" (FEU artikel 14.2).

SKILLNADEN MELLAN "STATERNAS FOLK" och "unionensmedborgare" är inte semantisk. Den politiska modellen i de äldre fördragen var med konfederal, det vill säga upprätthöll ett mellanstatligt samarbete, bevarade medlemsstaternas nationella suveränitet och deras minoriteters identitet. Nu när EU-parlamentets ledamöter betecknas som "europeiska medborgare" frammanar det en federal (överstatlig) stat, som förutsätter att medlemsstaten helt eller delvis ger upp sin suveränitet till förmån för centralmakten.

Det vi uppfattar som EU är inte en stat utan en hybridkonstruktion som varken har ett eget lagligt avgränsat territorium eller en exklusiv suverän sfär, skriver Mettan. Den tyska författingsdomstolen konstaterade i sin uppmärksammade dom 2009 om Lissabonfördraget att EU inte primärt kan bevilja europeisk medborgarskap, och därför kan det inte heller finnas något

"europeiskt folk". Enligt domstolen är därför EU-parlamentet inte ett äkta parlament, eftersom det varken är 'ett organ för representation av det enade europeiska folket' eller 'ett organ för unionens medborgare. Slutsatsen blir att den nya beteckningen "medborgare i EU" framstår som en tvetydig juridisk humbug, eftersom det hänvisar till en politisk organisation, en stat som inte existerar. Omvandlingen av Europa/EU till en fri, demokratisk och självständig federal stat är en utopi.

DEN SVENSKA REGERINGSFORMEN säger i sin portalparagraf om statskicketts grunder (första kapitlet) att "All offentlig makt utgår från folket" (§1) och att "Riksdagen är folkets främsta företrädare" (§4). År 2010 infördes i regeringsformen första kapitlet, utan offentlig debatt i det föregående riksdagsvalet 2009, formuleringen "Sverige är medlem i Europeiska unionen". Därmed har större delen av riksdagens maktbefogenheter utgått/lämnat Sverige till förmån för hybridkonstruktionen EU och till ett EU-parlament vars ledamöter inte kan ta initiativ till eller förslå lagstiftning.

Bild: Robert Nyberg

Partiet som vänder EU ryggen!

SEDAN SVERIGE GICK MED i EU har Kommunistiska Partiet drivit linjen att bojkotta EU-valet. Partiets uppfattning är att valet är ett bluff-val till en församling, som inte har kan driva fram egna lagar, utan bara får rösta i frågor, som läggs fram av EU-kommissionen. EU-kommissionen är inte vald av folket, utan tillsätts av statscheferna och godkänns av EU-parlamentet. Även om svenska medborgare skulle vilja tillsätta en ny EU-kommission, med andra åsikter, så är detta en omöjlighet. Partiet är kritiska till att det svenska politiska självbestämmandet successivt flyttas över till EU:s högkvarter i Bryssel - till "Europas förenta stater".

Många människor ser inte den negativa utvecklingen och de konsekvenser som det svenska EU-medlemskapet medfört. Innan medlemskapet hade vi en ungdomsarbetslöshet på cirka fem procent. Idag är den över 20 procent. Detta är i stort sett en konsekvens av den fördragsstadgade nyliberala politiken, som går ut på att gynna storföretag och miljonärer, samtidigt som

EU-politiken slår allt hårdare mot reformer, som skulle kunna hjälpa folkflertalet.

PARTIET SER EU SOM ett imperialistiskt projekt. Detta har inte minst märkts i samband med EU:s försiktiga ställningstagande i frågan om Israels krigföring i Gaza, då EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen betygade Israel sitt helhjärtade stöd.

Att försöka reformera EU inifrån är en omöjlighet. Därför är den enda lösningen att lämna unionen. För freden skull, för rättvisa på jobbet och för välfärden. EU-valet bör inte handla om att välja det minst dåliga alternativet. Att rösta i EU-parlamentetsvalet bidrar till att ge legitimitet åt EU och EU-parlamentet. Valet legitimerar ett EU-parlament som inte har mandat att besluta om någon förändring över huvud taget. Därför menar Kommunistiska Partiet att bojkott är vägen till att väcka opinion för att Sverige ska lämna EU.

Mats Nordlund

För övriga partier: se tidigare nummer av KEF

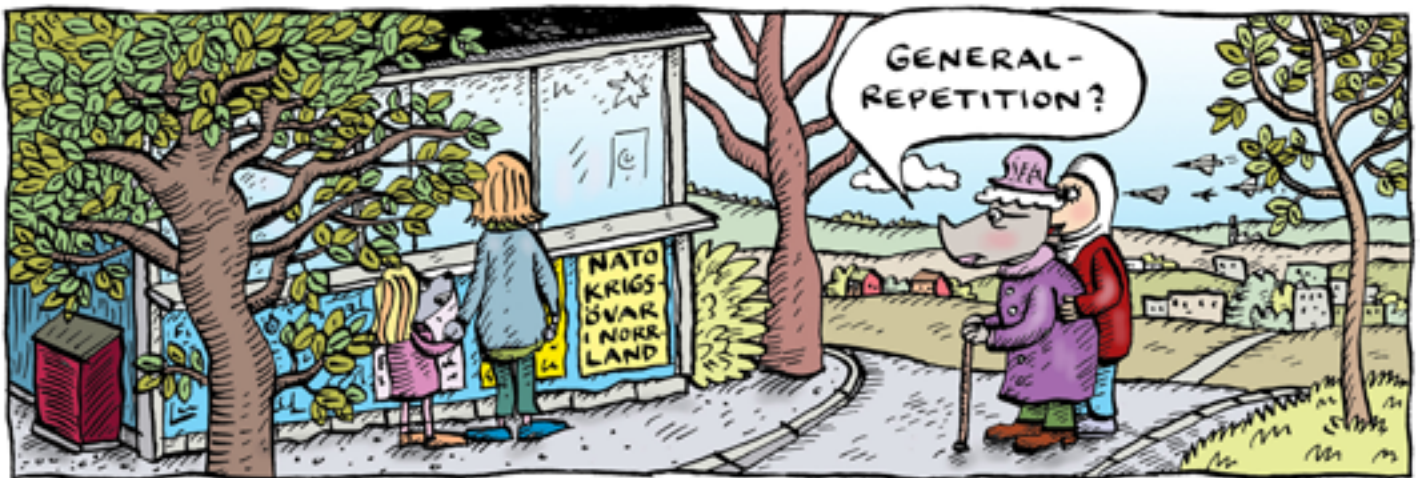

Bild: Robert Nyberg

EU:s allt tätare samarbete med NATO

I överenskommelserna, i Warszawa 2016 och Bryssel 2018, mellan Nato och EU stadfästes det nära och strategiska samarbetet mellan EU och Nato. I januari 2023 var det dags för ytterligare en deklARATION om samarbetet mellan EU och Nato. Där deklarerar återigen det strategiska partnerskapet mellan Nato och EU. Förutom fördömandet av Rysslands krig i Ukraina så talar deklARATIONEN om

- Strategisk konkurrens (Kina)
- Samarbetet ska tas till en ny nivå
- Strategiska konkurrenter som destabiliserar

Huvudsyftet är inte fred och välbefinnande för hela världen, utan gäller den euroatlantiska säkerheten och stabiliteten. För att uppnå de gemensamma målen för den miljard människor, som omfattas av den atlantiska säkerheten, kommer man att "ytterligare

mobilisera den kombinerade uppsättning av instrument som står till vårt förfogande, oavsett om de är politiska, ekonomiska eller militära". Här är EU:s roll tydlig. Dels som militär medhjälpare till USA:s politik och att komplettera detta med olika typer av politisk och ekonomisk krigföring. Någon punkt om vad som krävs för att uppnå avspänning och fredlig samexistens finns inte med.

Detta är en politik för upptrappning och konflikt och betyder att EU med starkare utrikespolitiska och militära muskler kommer att ha möjlighet att värna sina egna intressen i nära samarbete med USA fullt ut på ett konfrontativt sätt.

År 2012 fick EU Nobels fredspris – men i detta samarbete nämns inte diplomati och fredsbefrämjande åtgärder. EU lever verkligen inte upp till vad som borde krävas av en fredspristagare.

Per Hernmar

[folkrörelsen nej till eu]

Uttalande om:

Återta tunnelbanetrafiken i egen regi

Till stockholmpolitiker och massmedia

Politikerna i Trafiknämndens styrelse fattade den 23 januari beslut om en ny operatör för tunnelbanan. Från och med maj 2025 är det tänkt att det skandalomsusade brittiska Go Ahead Group och dess Singaporebaserade partner ComfortDelgro med deras nystartade dotterbolag Connecting Stockholm skall ta över driften efter MTR.

Trafikförvaltningens upphandling av Go Ahead har skett i det fördolda. Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna lade ned sin röst vid beslutet. I Svenska Dagbladet

(SvD) den 31 januari säger Lina El Yafi Vänsterpartiet (v) att ”vi politiker hade inte fått se varken själva avtalet eller upphandlingsdokumenten innan vi förväntades ta beslut. Dessutom omfattades hela ärendet av en enorm sekretess. Vi politiker fick veta om att ärendet skulle komma upp i nämnden så sent som två timmar före mötet”.

Utöver Go Ahead deltog MTR, franska Transdev (tidigare Veolia) och franska Keolis. Det senare bolaget lämnade lägst bud, men trafikregionrådet Anton Fendert miljöpartiet (mp) och Trafikförvaltningen valde att förhandla endast med Go Ahead Group. Avtalet löper på elva år och är enligt Seko tidningen en jätteaffär till ett värde av 40-50 miljarder kronor.

Hela denna från stockholmarna och resenärerna och till och med från politiker, tycks det, hemlighållna upphandlingsprocess styrs av EU. EU skall ha och reglera en

gemensam transportpolitik står det i Lissabonfördragets artiklar 90 och 91 (FEUF), som detaljerats i ett antal järnvägsdirektiv, det första från 1991. Målet är en fullständig avreglerad järnvägsmarknad där driften delats upp på olika operatörer för både drift och räls. Regeringen öppnade järnvägstrafiken för konkurrens den första januari 1995, det vill säga samma dag som Sverige blev medlem i EU. Hur en upphandling skall gå till regleras av EU:s upphandlingsdirektiv.

Enligt EU:s upphandlingsdirektiv är den upphandlande parten, Trafiknämnden, i princip skyldig att ta det anbud som är det mest fördelaktiga, men detta behöver inte för resenärerna vara det bästa ur till exempel kvalitetssynpunkt. Kostnaderna för återkommande upphandlingsprocesser är omfattande, och de anställdas arbets- och tjänsteförhållanden blir med upphandlingsförfarandet alltmer osäkra. Det fackliga arbetet försvåras. En helhetssyn på kollektivtrafiken försvåras, och det finns inget rationellt skäl varför skattebetalarnas pengar skall användas för utdelning till aktieägare i globala transportbolag.

Folkrörelsen Nej till EU i Stockholm kräver att avtalet med Go Ahead Group avbryts och att Trafiknämnden istället gör sig självständig från EU:s regelverk och återtar tunnelbanetrafiken i egen regi. Stockholms tunnelbana skall inte drivas av globala trafikbolag.

Uttalande antaget på årsmötet Folkrörelsen Nej till EU Storstockholm den 26 mars

Bild: Robert Nyberg

EU:s upphandlingsregler – fikonlövet för privatisering

LISSABONFÖRDRAGET, EU:S GRUNDLAG och överordnad all svensk lagstiftning, förekommer inte benämning offentlig sektor. Istället betonas att varor och tjänster är ett ”ekonomiskt intresse”. Enligt EU finns det knappast någon samhällsverksamhet som inte är av ekonomiskt intresse, så det leder till att allt det som offentliga myndigheter själva utförde under välfärdsåren, före Sveriges anslutning EU 1995, säljs ut eller drivs av privata aktörer. Så allt från skolmat, snöskottning, transporter, annan infrastrukturförsörjning, stadsbyggnad, bostäder, skola, sjukvård, äldre omsorg, pensioner, arbetsförmedling, media med mera skall enligt den marknadsliberala teorin helt eller delvis hanteras av privata vinstdrivande aktörer och till och med av riskkapitalister.

Det viktigaste verktyget för förminskningen och i praktiken nedmonteringen av offentlig sektor är EU:s direktiv för offentlig upphandling (2014/24/EU och 2014/25/EU). Dessa direktiv genomfördes mer eller mindre ordagrant av riksdagen som Lag (2016:1145) om offentlig upphandling och Lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (vatten, energi, transporter och posttjänster).

DET ÄR INTE HELT LÄTT att definiera begreppet offentlig upphandling. Men i grunden handlar det om köp som görs av myndigheter, av såväl varor som tjänster, med våra skattepengar. EU angav 2016 att unionen är den största marknaden för offentlig upphandling i världen och över 250 000 medlemsstatsmyndigheter spenderar 1 900 miljarder euro årligen för att handla varor och tjänster inom gemenskapen. Alla dessa upphandlingar skall genomföras så att de inte ”snedvrider” den heliga konkurrensen inom gemenskapen.

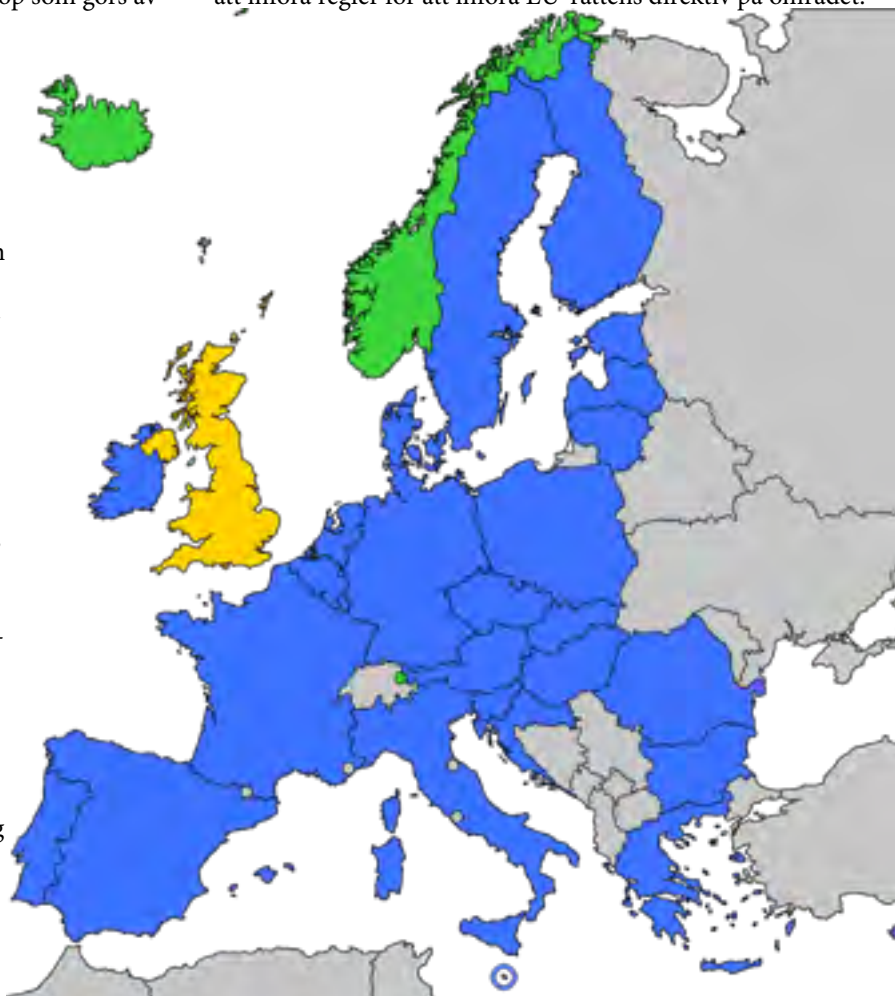
För att driva denna enorma byråkratiska karusell anger EU:s upphandlingsdirektiv regler för att utföra upphandlingar ner på detaljnivå. För en medlemsstat som Sverige finns en viss processuell autonomi, som innebär att medlemsstaterna själva får bestämma hur de skall genomföra ett EU-direktiv, så länge det övergripande målet med bestämmelserna införlivas och EU-rätten får den önskade effekten. För att ändå säkerställa att EU-rätten införs på rätt sätt har EU ibland lagt till lojalitets- och samarbetskrav enligt talet om god förvaltning (good governance), som inte bara anger att en myndighet ska genomföra EU-rätten, utan också hur detta skall gå till.

DENNA RIGIDA ÖVERSTATLIGA reglering av offentlig sektor har gradvis införts i Sverige mer eller mindre utan motstånd från samtliga riksdagspartier. Men upphandlingsregler är inte något nytt i Sverige. Redan i en förordning

från 1893 bestämdes att myndigheternas upphandlingsförfarande skulle allmängöras genom att annonseras i en förutbestämd tidning och bli föremål för allmän auktion. Denna förordning uppdaterades 1920 och kom att gälla till fram till 1952 års upphandlingskungörelse. Då hade industrialiseringen och globaliseringen tagit fart och svenska myndigheter fick rätt att utannonsera sina upphandlingar för köp utanför landets gränser, utan att behöva ge företräde till svenska varor och tjänster.

ÅR 1971 KOM EU:S FÖRSTA upphandlingsdirektiv (71/305/EEG) som gav förutsättningar för ekonomiska aktörer inom den inre marknaden att få tillgång till de grundläggande friheterna (kapital, varor, tjänster och arbetskraft) gällande konkurrens om upphandlingskontrakt och samtidigt säkerställa att förfarandet inte diskriminerade aktörer. I Sverige ledde det till en ny anpassad upphandlingskungörelse i vilket det viktigaste nyheten var att tjänster nu formellt ingick i regelverket.

Nästa stora förändring kom 1994 då Sverige, under ett år före EU-inträdet, med EES-avtalet ingick i området för Europeisk ekonomiska samarbete (EES) och därmed fick tillgång till EU:s inre marknad. Med dåvarande EES-avtalet tog sig EU på allvar in i den svenska upphandlingslagstiftningen och ålade Sverige att införa regler för att införa EU-rättens direktiv på området.

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.en>

Bild: Robert Nyberg

Därmed blev beslutsfattandet inte längre nationellt utan överstatligt och en Lag om offentligt upphandling introducerades i svensk rätt.

Därefter har, ett uppdaterat EU-direktiv 2004 åtföljts av ett uppdaterat LOU 2007, infört tröskelvärden för upphandlingar. För varu- och tjänstekontrakt (med undantag för byggnadsentreprenörsektorn) är det obligatoriskt att utannonsera utanför den egna gränsen om kontraktet uppgår till mer än 140 000 euro till 215 000 euro beroende på om myndigheten är statlig eller regional/kommunal. För byggsektorn är tröskelvärdet 5 382 000 euro. Därutöver har Sverige egna nationella tröskelvärden, i sin nitiskhet att följa EU-rätten, som begränsar en myndighet att göra direktköp. Till exempel är tröskelvärdet för varu- och tjänstekontrakt 60 000 euro eller endast cirka 600 000 kronor. Således, allt som skall köpas över denna summa, måste således upphandlas enligt EU:s bakomliggande regelverk.

I DEN SENASTE UPPDATERING av EU-direktivet 2014 har EU oroats av återverkningar om den ekonomiska krisen, samt talar om att offentliga upphandlingar skall göras med beaktande av både innovation, miljö och en hälsosam samt ekonomisk smart konkurrens bland EU-baserade företag. Det är nu också tillåtet att enligt en ny bestämmelse försöka gynna små företag genom att dela upp ett kontrakt i delar för att göra upphandlingen mindre omfattande i storlek. Men även om detta kan tolkas som en uppmjukning av regelverket är det nästa alltid det billigaste kontraktet som politiker och myndighetschefer beslutar om.

VILKA KONSEKVENSER AV EU:s upphandlingsregler måste dras inför EU-valet nionde juni? Fram till EES-avtalet 1994 beslutade Sverige självständigt om sina upphandlingsregler. Men i kampanjen inför folkomröstning om EU-medlemskapet undvek ansvariga politiker som Carl Bildt för moderaterna (m) och Ingvar Carlsson för socialdemokraterna (s) att tala om att med EES-avtalet hade den offentliga sektorn redan sålts ut till EU. Samtidigt uttryckte dåvarande representanten för Sveriges mäktigaste storföretagarfamilj Peter Wallenberg klarsynt lite i skymundan: "Inträdet i EG/EU kommer att medföra de mest dramatiska förändringarna för Sverige på 100 år – ja kanske någonsin. Följden blir omfattande neddragningar inom den offentliga sektorn, frysta transfereringar och privata lösningar inom samhällssektorn". Wallenberg har tyvärr blivit sannspådd.

EU:S UPPHANDLINGSREGLER HAR lett till en juridifiering, kompletterats med ideologiskt snömos som valfrihetsreformer och minskat inflytande för valda politiker till förmån

för en svällande upphandlingsbyråkrati. Till och med den (ö) kände före detta Verkställande direktör (vd) för Scania Leif Östling klagar i en debattartikel i maj 2022 i Svenska Dagbladet över "fördyringar till följd av rättsprocesser inom offentlig upphandling och medföljande långvariga förseningar som överklaganden medför. Det handlar om missnöjda aktörer i upphandlingsprocesserna som i vissa fall automatiskt överklagar därför att denna möjlighet finns". Därtill ursäktar sig det stora antalet EU-anpassliga politiker, när de kritiserar för upphandlings- och privatiseringsbeslut, att de inget kan göra eftersom detta regleras i en EU-rätt som sägs inte gå att ändra.

Så fort en myndighet upphandlar en vara eller tjänst blir denna ett ekonomiskt intresse och blir en del av marknaden och föremål för EU:s konkurrensregler. Myndigheter som till exempel Trafikverket, Storstockholms lokaltrafik och kommunala myndighetskontor omvandlas från att tidigare ha försett oss med tjänster till att bli upphandlingskontor. Efter snart 30 års EU-medlemskap är stora delar av tidigare offentlig service helt eller delvis privatiserad. Till och med tankeverksamheten "privatiseras" när universiteten skall efterlikna den privata sektorn enligt mantrat New Public Management*. Ingen vettig riks- eller lokalpolitiker i generationen före den smygande EU-anpassningen mot slutet av 80-talet skulle ha accepterat denna alltmer brutala nedmontering av den offentliga sektorn och den generella välfärdspolitikerna.

Allt detta, trots att det inte finns några vetenskapliga bevis för att privata och vinstdrivande företag skulle sköta offentliga tjänster, köpa varor bättre och effektivare än myndigheter. Tvärtom möts vi allt oftare av skandaler och korruption inom den privata välfärdssektorn. Med upphandlingsprocessen ökar även möjligheter för korruption mellan inblandade upphandlingsbyråkrater och aktörer för de konkurrerande anbudsföretagen.

SÅ HÄR KAN DET INTE FORTSÄTTA. I valet till EU-parlamentet den 9 juni välj endast ett politiskt parti eller alternativt en enskild politiker som står för att den offentliga sektorn återupprättas och som kräver att Sverige träder ur EU.

Jan-Erik Gustafsson

*New public management eller resultatstyrning är ett samlingsbegrepp för reformer av den offentliga sektorns organisation och styrning som omfattar att använda metoder från det privata näringslivet i syfte att öka effektiviteten.

EU:s utvidgning – paradigmskifte för skapande av den nya supermakten

NÄR SVERIGE GICK MED i EU 1994, så framhöll Ja-sidan ständigt att EU var ett mellanstatligt samarbete. Dessa löften avgavs i många fall i god tro. Men EU:s institutioner, i synnerhet EU-parlamentet, har arbetat målmedvetet för att utöka sina befogenheter. Vad som ursprungligen var ett låtsas-parlament och demokratisk kuliss har utvecklats till en andra kammare, ett underhus, med medlemsländernas fackministrar i Europeiska rådet som första kammare.

Lissabonfördraget

Genom Lissabonfördraget, 2007, stadfästes flera av EU-parlamentets erövrade positioner med råge. Inom uppemot 40 nya områden blev EU-parlamentet medbestämmande och godkänner lagstiftning tillsammans med de olika ministerråden.

Gamla områden för medbestämmande:

- Miljö
- Transport
- Inre marknad
- Sysselsättning och socialpolitik
- Utbildning
- Folkhälsa
- Konsumentskydd

Nya områden genom Lissabonfördraget 2007

- Väljer EU-kommissionens ordförande och påverkar indirekt val av kommissionärer – EU-parlamentet kan väcka misstroendevotum
- EU:s ettårsbudget (del av den stora sjuårsbudgeten beslutas av Europeiska rådets stats- och regeringschefer)
- Jordbruk och fiske
- Stöd till fattiga regioner
- Säkerhet och rättvisa
- Handelspolitik
- Samarbete med länder utanför EU
- Genomförande akter (extra beslut om hur lagar med mera ska införas)

Minskande trend för vetorätten

Vetorätten i såväl statschefernas Europeiska råd som fackministerns olika ministerråd är det yttersta verktyget för möjligheten till nationell suveränitet inom EU. Men det försvårar för EU:s överstatliga beslutsprocesser. Vetorätten har därför minskats stadigt genom de olika fördragen:

Amsterdamfördraget 1997	– 24	
Nice 2001	– 46	
Lissabonfördraget 2007	– 68	(– 40)*
Totalt sedan 1994:	– 138	(– 86)*

* enligt EU-kommissionen

Mer överstatlig kompetens

EU:s utvidgning, där uppemot nio nya stater vill bli EU-medlemmar, samtidigt som USA fokuserar på närvaro runt Kina ökar behoven för EU som stormaktsprojekt att öka överstatligheten. Men då uppstår flera problem som måste lösas:

- Jordbrukspolitiken måste ändras om bland annat Ukraina blir medlem
- Många talar om önskemål om ett B-medlemskap för de länder som vill in i EU, men inte fullt ut uppfyller alla kraven.
- Fler nya medlemmar kan försvåra för beslut om vetorätten behålls – inte minst inom utrikes- och säkerhetspolitiken.

På EU-kommissionens uppdrag har en expertgrupp arbetat fram en rapport med förslag på ändringar för att lösa dessa problem. Gruppen föreslår:

Beslutsprocesser:

- Enhällighet / vetorätten ersätts med kvalificerad majoritet (80 procent)
- Ökade sanktioner för länder som bryter mot fördragets artikel två
- Tydliga tidsfrister för när sanktioner träder i kraft enligt artikel sju
- Hårdare villkor för utbetalning av bidrag (samma som med corona-pengarna)
- EU-parlamentet likställs med ministerrådet – utom när det gäller utrikes, försvar och säkerhet

Budget

När det gäller ekonomi och budget föreslår expertgruppen:

- Utökad budget i förhållande till medlemsländernas Bruttonationalprodukt (BNP); det vill säga högre medlemsavgift
- Nya inkomstkällor för EU-budgeten; det vill säga, federala EU-skatter
- EU får möjlighet att ta upp egna federala lån
- Fler budgetbeslut med enkel majoritet
- Omfattande budgetrevision; det vill säga minska jordbruksstödet för rika länder och öka det för fattiga länder.
- Förkortad budgetcykel från dagens sju till fem år – samma som EU-parlamentets mandatperiod – kan ge EU-parlamentet ökat inflytande – det vill säga samma inflytande på budget som ett verkligt parlament / riksdag har.

Hur ska detta gå till?

Före EU-valet undviker merparten av alla politiker dessa frågor. EU-kommissionen kommer med sitt förslag, efter valet till EU-parlamentet. Många partier och kandidater tävlar om paroller som ”mindre men vassare” med mera. Men verkligheten har förmodligen sprungit om dessa, ofta till intet förpliktigande, paroller.

Hur resultaten blir av de ändringar som väntar för att utöka och effektivisera superstatens utökade befogenheter vet vi inte. Men riktningen på de förändringar vi kan förvänta oss är tydlig. Mer överstatlighet och utökade befogenheter för EU:s överstatliga beslutsinstitutioner.

När det gäller att öka EU:s finansiella muskler, så har detta redan påbörjats med EU:s upplåning av Corona-pengarna / Återhämtningsfonden samt upplåning för att finansiera delar av EU:s stöd till Ukraina. När det gäller federala skatter så finns de redan, och kallas då för ”egna avgifter”. Mest uppmärksammad blev den så kallade plastskatten, som var en höjning av egna avgifter på ländernas plastkonsumtion. Att Sverige på Sverigedemokraternas (SD:s) begäran tog bort plastskatten betyder bara att den läggs till ovanpå den vanliga skatten, eftersom Sverige ändå ska betala denna avgift till EU. Delar av tull och moms betalas också in till EU. Att utöka dessa avgifter är i sig inte så svårt.

Vetorätten

Att avskaffa eller minska vetorätten utan en fördragsändring är fullt möjligt. I EU-fördraget finns klausuler som kallas ”passarell” (övergångsbestämmelser) som ger statscheferna i Europeiska rådet möjlighet att ändra beslutsreglerna och hur stor majoritet som ska krävas för beslut, från konsensus till kvalificerad majoritet. Om alla länder är eniga om att ändra dessa regler så försvinner vetorätten snabbt. Om något land skulle obstruera (stå i vägen för beslutet) så kanske det går att ge extra bidrag eller använda utökade sanktionsmöjligheter.

Pasarellen; ”Förenklade ändringsförfarande”

Passarell: övergångsbestämmelser mellan olika beslutsregler. Istället för att genomföra ändringar i beslutsordningen genom fördragsändring med godkännande i folkomröstningar kan man göra ändringarna på ett mycket enklare sätt genom pasarellen i Fördraget om EU:s funktionssätt, artikel 48.7. Dessa

ändringar kan göras om statscheferna i Europeiska rådet enhälligt så beslutar. Vill man ändra i någon av alla de politikområden som finns i samma avdelning i Lissabonfördraget så är det möjligt om statscheferna i Europeiska rådet är eniga, EU-parlamentet och de nationella parlamenten har hörts och godkänt.

Den andra möjligheten är att ta bort vetorätten i ministerrådet. Det kan ske genom att Europeiska rådet beslutar i enighet samt att detta godkänns av de nationella parlamenten (artikel 48.7) Gäller dock inte försvars- och säkerhetspolitiken.

EU-parlamentet ingen demokrati

EU-parlamentets ökade inflytande är inte uttryck för demokrati. Demokrati finns på det nationella planet där varje nationellt parlament är suveränt. Med EU-parlamentets ökade inflytande förvandlas de nationella parlamenten till underlydande delstatsparlament och därmed urholkas den nationella demokratin. Den ökade kompetensen för EU-parlamentet är ett sätt att stjäla nationell demokrati. Vetorättens minskning och EU-parlamentets ökade medbestämmande har förvandlat ministerrådet till en första kammare och EU-parlamentet till en andra kammare (underhus) men på ruinerna av medlemsländernas demokratiska institutioner och suveränitet.

Per Hernmar

Källor:

- EU-parlamentet
- Mer eller mindre demokrati, Hugo Torstensson samt
- Jens Peter Bonde MEP, danska junilistan.
- eu.abc.com (Jens Peter Bonde)

Är vi på väg att skapa ett Kongo i Sverige?

Gruvbrytning i urberget ovanför Vättern. Hur vansinnigt det än låter så kan den här typen av projekt, som tidigare stoppats av svensk miljölagstiftning snart bli verklighet. Orsaken till det är den EU-förordning som fått namnet Förordningen om kritiska råvaror (European critical raw materials act), som antagits av EU:s institutioner efter en rekordsnabb beslutsprocess på cirka 16 månader. Lagen förväntas vara klubbad och redo för implementering av Sveriges riksdag i mitten av 2024.

DET ÄR EN SOLIG septemberdag i Stockholms city. Jag står på Sergels torg omgiven av andra demonstranter som har samlats för att uttrycka sitt motstånd mot den ökande gruvbrytningen i Sverige. "Stoppa gruvboomen" står det på en banderoll under podiet och talarna, alltifrån Kerstin Andersson, Amnesty Sapmi och Mik Närak från Sameföreningen Stockholm till sydsvenska aktivister och lokalpolitiker, som vill värna Vättern och de gotländska skogarna, för fram sina paroller till stöd för motståndet mot en ökande gruvbrytning i Sverige. En del av deltagarna sjunger också. Inget ovanligt kan man tänka, gruvbrytning brukar väcka starka känslor.

Bakom demonstrationen låg ytterst det lagförslag från EU som fått namnet Förordningen om kritiska råvaror. Den lades fram av EU-kommissionen i mars 2023 och innehöll förslag till

lagstiftning som främjar råvaruproduktion och att snabba på tiden för tillståndprocesser för nya gruvor, framför allt sådana med så kallade kritiska mineraler som litium, kobolt, mangan och sällsynta jordartsmetaller som behövs för ny energi- och fordonsteknik.

FÖRSLAGET TOGS FRAM med en nästan farsartad hastighet och röstades igenom i EU-parlamentet redan före juluppehållet. Bland kritikerna finns Urberggruppen, en förening som arbetar för långsiktig hushållning med jordens naturresurser och för minskat uttag av ädliga råvaror ur jordskorpan. Föreningen finns i hela landet och verksamheten bedrivs i ett antal lokal-föreningar. Willy Neuman är aktiv i Urberggruppen Grenna - Norra Kärr. Det projekt som ligger honom varmast om hjärtat är gruvprospekteringen i Norra Kärr, en bit norr om Gränna och hotet om ett dagbrott med brytning av sällsynta jordartsmetaller.

– En gruvbrytning i Norra Kärr skulle vara en katastrof för Vätterbygden, säger Willy Neuman. Brytningen hotar både den lokala miljön och Vättern, som idag är vattentäkt för cirka 500 000 människor i samhällen som finns runt sjön. Det blir ett dagbrott där man ska bryta sten som mals ner till finkornig massa med hjälp av svavelsyra, kalk och vatten och på vägen förorenar sjön. Det innebär med stor sannolikhet en nedläggning av traktens jordbruk och en oåterkallelig förorening av miljön runt Vättern. Metallerna kommer sedan att användas i bilbatterier men också i stridsplan.

– Det har ju gått väldigt fort, och det finns skäl till det, säger Diego Marin, lobbyist på miljöorganisationen European environmental bureau (EEB) i Bryssel. Han har följt processen i EU-parlamentet och ger en bakgrund till lagen:

Bild: EEB Brussels

EU HAR I SINA MILJÖMÅL slagit fast att utvinningen av metaller inom unionen måste öka kraftigt, inte minst av geopolitiska skäl.

När det gäller råvaruutvinningen har man tre mål fram till 2030:

- Utvinningen av mineraler inom unionen måste öka till tio procent
- Hanteringen av metaller inom unionen ska öka till tio procent
- 15 procent av metallerna ska återvinnas

Vilka projekt som är viktiga fastställs i två listor:

Kritiska råmateriallistan med cirka 34 viktiga mineraler och dess underlista som kallas strategiska råmaterialistana som idag innehåller 16 mineraler. Tanken är att man med utgångspunkt från den strategiska råmaterialistana ska kunna snabbbehandla

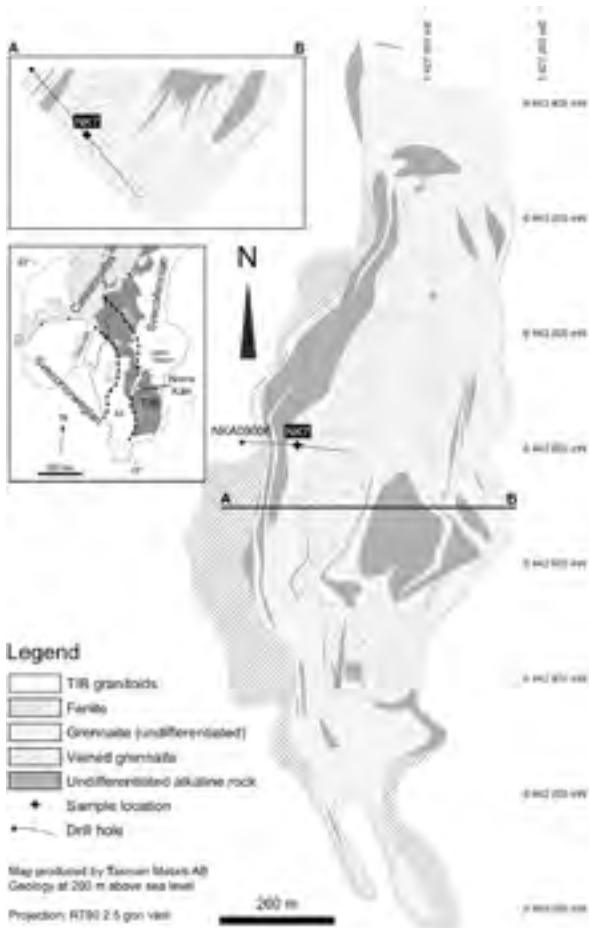

Bild: Tasman Metals AB Förenklad geologisk karta över Norra Kärrs alkaliska komplex.

Foto: Abby Rurenko

Jönköping

tillstånd för gruvetableringar, där processerna ska avgöras inom högst 27 månader.

– Ni kommer att tvingas åsidosätta flera viktiga lagar som skyddar vattenkvalitet och fågelliv för att de här processerna ska kunna äga rum, säger Diego. Ni kommer att få besluta om ni vill vara ett inaktivt land eller ett land som ger upp delar av sina miljömål för gruvnäringens skull. Diego säger vidare att risken är att lagen öppnar vägen för ett flertal gruvor i hela Sverige.

HAN SÄGER OCKSÅ ATT miljölobbyisterna trots allt haft vissa framgångar. Bland annat har man lyckats driva fram ett förslag om att ursprungsfolken (i Sverige och Finland handlar det om samerna), ska ha rätt att involveras i planeringsprocessen inför gruvetableringar.

– Ett problem är dock att Sverige inte ratificerat Konventionen om ursprungsfolk och stamfolk (ILO 169) som ger ursprungsbefolkningar rätt till konsultation vid beslut om markanvändning, vilket gör hela processen svårare, säger Diego.

NÄR DET GÄLLER PROJEKT som inte involverar ursprungsbefolkningar (som Vätternbrottet och kalkbrytning på Gotland) ska lokalbefolkningen ha rätt att bli informerad och delta i beslutsprocessen. Det är fortfarande oklart på vilket sätt det ska ske.

– Du kan tänka dig vilken förändring av miljön en sån här gruva innebär, säger Håkan Johansson som är en engagerad lokalinvärdare och aktiv i Urbergsggruppen Gränna - Norra Kärr. Vi kommer att få ett dagbrott 1 500 meter från Vätternstranden. Det kommer att bli 1 500 meter långt, 800 meter brett och ligga 120 meter över vattnet, vilket gör att spillvattnet kommer att rinna ner i sprickor i berget och läcka ut i vattnet, oavsett om man försöker avleda det till andra vattendrag.

LOKALBEFOLKNINGENS ORO DELAS av Naturskyddsföreningen, som i ett uttalande menar att EU:s nya gruvlagstiftning kan leda till stora negativa konsekvenser för miljön i Sverige. De menar att den nya lagen riskerar att försämra kvaliteten på miljöprövningen och i slutändan ge tillstånd för gruvor som skapar problem för miljön eller lokalsamhället. Enligt miljöorganisationen Friends of the Earth (Jordens Vänner) har gruvbolagens lobbygrupper spenderat 21 miljoner euro per år för att påverka EU-kommissionens lagförslag, vilket lett till att storbolagen lyckats ta makten över besluten. De rekommenderar att man i stället skapar en lagstiftning som är rättvis och hållbar.

Marie Ericsson

EU: politik leder till försämrad datasäkerhet

EU:s krav på att den offentliga sektorn ska minskas till förmån för det privata näringslivet har inneburit att offentliga nätverk skrotats och att man jagar billigaste och effektivaste operatören. Det har medfört ständigt återkommande säkerhetsläckor samt bristande skydd mot främmande attacker eller interna datorproblem. Danmark, Storbritannien och Kanada hör till de länder som utvecklat statlig it-drift. Storbritanniens kostnader har minskat med 25 procent samtidigt som man fått bättre förmåga att integrera sina system.

Per Hernmar

EU-rätten, datalagringsdirektivet, Chat Control och förbudet för generell datainsamling

DAG FINNS EN FRIVILLIG skanning av internettrafik, Chat control 1.0, hos främst de stora amerikanska internetföretagen och då gäller det en bildmässig kommunikation, nummeroberoende tjänster som Whatsapp och Messenger, som sedan ska granskas av en människa. Denna förordning gäller till augusti 2024, då det var tänkt att det nya paketet Chat control 2.0 skulle ta över. Den hårda kritiken har gjort att man föreslagit att förlänga den frivilliga Chat control 1.0 med två år till 2026. Chat control 2.0 gäller för alla kommersiella tjänster vilket gör att Chat control 2.0 kommer att omfatta den absoluta merparten av digital trafik. Där ingår även att skanna dagens krypterade kommunikation, till exempel kontakt med psykolog, jurist, läkare, visseblåsare, uppgiftslämnare och människorättsförsvarare. Det skannade materialet väntas öka med 350 procent. Skanningen omfattar telefonsamtal, sms, bilder, video, videomöten, chat-forum och röstmeddelanden.

Åtgärder som kan bli aktuella är nätverksblockering, obligatorisk ålderskontroll för kommunikations- och datalagringsappar, ålderskontroll i appbutiker och begränsningar för minderåriga att installera flera appar.

Datalagringsdirektivet

Datalagringsdirektivet lades fram 2004 efter bombdåden i Madrid av Storbritannien, Sverige, Frankrike och Irland. Förslaget mötte hårt motstånd även bland operatörsföretag.

Datalagringsdirektivet gällde lagring av trafikdata; det vill säga vart man mejlat eller ringt med mera, som skulle lagras i sex månader av operatörerna. När det gäller Chat Control 2.0 så skannas all trafik för att upptäcka sådant som kan antas utgöra pedofilt material. Risken som många kritiker påpekat är att de AI*-verktyg, som ska läsa av flödet av material inte kan göra flexibla tolkningar, utan kommer att klassa allt från bilder av en badsemester med familjen och andra privata bilder som pedofili. Både polis i Schweiz och Irland har kunnat se att 80 procent av anmälningarna varit felaktiga.

EU-domstolens förbud mot generell datainsamling

Efter bombdåden i London 2005 kunde förslaget baxas igenom. Det fanns motstånd i Europeiska rådet bland regeringscheferna. Men genom att istället skicka det till ministerrådet och EU-parlamentet, så kunde risken för att få ett veto minskas. Förslaget antogs med stor majoritet.

Redan 2014 meddelade EU-domstolen att datalagringsdirektivet stred mot EU:s rättighetsstadga. Sverige fortsatte dock med datalagring fram till att förvaltningsdomstolen 2016 meddelade att även den svenska lagen om datainsamling var oförenlig med EU:s unionsrätt, vilket slogs fast i kammarrätten 2017. Därmed var EU:s datalagringsdirektiv upphävt och ersatt med förbudet för generell dataövervakning och datainsamling.

DEN TIDIGARE DOMAREN i EU-domstolen Ninon Colneric, har analyserat planerna och drar slutsatsen att EU:s lagstiftningsplaner om chat control inte är förenliga med domstolens rättspraxis och att de kränker alla EU-medborgares grundläggande rättigheter om respekt för privatlivet, dataskydd och

yttrandefrihet. På denna grund lämnades en stämningsansökan in. Därmed är utsikten stor att EU-domstolen upprepar domen från 2014 och 2016 om förbud för generell datainsamling.

Eftersom EU-rätten tillåter avgränsad datainsamling och lagring har flera EU-medlemmar infört begränsad datalagring efter EU-domstolens upphävande av det ursprungliga Datalagringsdirektivet. Sommaren 2024 och 2025 träder en ny svensk lag om datalagring av klart definierade målgrupper med begränsad lagringsskyldighet och flexibla och differentierade lagringstider. Lagringen kan då gälla ett visst geografiskt område, en viss grupp eller nationell säkerhetslagring i upp till två år inklusive. GPS-positioner. Även OTT-tjänster** (NOIK: nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster) som till exempel; Whatsapp, Skype, Messenger, Face-time och Snapchat. Gäller även krypterat material. Hemlig telefonavlyssning och dataavläsning tillåts vid förundersökning om brott med längre strafftid än sex månader eller vid misstankar om förberedelser till brott.

EU-KOMMISSIONENS ÅTERTAGANDE av förslaget till Chat control 2.0 är en stor framgång för opinionen mot anti-demokratiska tendenser inom EU. Men den omfattande floran av reglering av olika delar av det digitala nätet kan komma att utvidgas och bilda en giftig cocktail mot demokratiska och mänskliga rättigheter på nätet. EU-rätten är till syvende och sist till för att skydda EU:s intressen. Frågan har pausats och EU-kommissionen lär återkomma före 2026.

Per Hernmar

*Artificiell intelligens

** OTT står för "Over The Top" och är ett samlingsbegrepp för tjänster som via internet levererar film, musik och annan media till konsumenten, utan att blanda in en tredje part.

NYHETER I KORTHET

EU stöder finansiellt svenska Nato-anpassning

Som nybliven medlem i Nato, och om DCA-avtalet* röstas igenom i riksdagen, måste Sverige rusta upp och bekosta vägar, järnvägar och hamnar. Nato förväntar sig att Sverige skall bli ett uppmarschområde för trupper och utrustning som ska kunna passera från Västerhavet till Östersjön.

Infrastrukturminister Andreas Carlsson säger till Sveriges Television (SVT) den 24 januari att detta ”är ett viktigt steg och det är investeringar som är viktiga för Sverige men också för EU och Sverige” och han tillägger att förstärkningar i infrastrukturen ”kommer att vara ett krav på oss från Nato”.

För fem sådana infrastrukturprojekt har Sverige fått medfinansiering med 54 miljoner euro, nära 600 miljoner kronor från en EU-fond som benämns Fonden för ett sammanlänkat Europa (Connecting Europe Facility, CEF). Projekten det handlar om är upprustning och förstärkning av E4:an i höjd med Ljungby, Malmbanan, järnvägen vid Olskroken i Göteborg, vägförbindelse mellan E6 och hamnen i Halmstad samt en bro vid hamnen i Sundsvall.

EU och svenska skattebetalare kommer således att bidra till Natos militarisering av Sverige.

* ett militärt avtal mellan Sverige och USA. Se tidigare nummer av KEF

EU-kommission föreslår gemensam försvarssatsning

EU-kommissionen vill göra det lättare och snabbare för EU-länderna att producera och upphandla vapen till försvaret, och oroar sig för vad som händer om Donald Trump blir president i USA. Men EU:s konkurrenskommissionär Margrethe Vestager säger på en presskonferens den femte mars: ”Oavsett valdynamiken i USA måste vi ta mer ansvar för vår egen säkerhet. Bättre förmåga gör oss också till en starkare allierad”.

Försvarsinvesteringsprogrammet har fått namnet Edip. Än så länge föreslår kommissionen ”bara” 1,5 miljarder euro – cirka 17 miljarder kronor – till Edip för åren 2025-2027. Hur detta skall betalas är inte löst, eftersom att utöka EU:s långtidsbudget och ta nya gemensamma lån, som under pandemin, är kontroversiellt i många medlemsländer. Målet för den nya strategin (Edis) och Edip är att minst hälften av försvarsupphandlingarna ska komma från europeisk industri redan till 2030 och minst 40 procent upphandlas av EU-gemensamt, skriver TT Nyhetsbyrån. Ukraina, som inte är medlem, föreslås få nästan full tillgång till de olika programmen.

Schweiz skall folkomrösta om sanktioner mot Ryssland

Sverige har som bekant sålt ut sin alliansfrihet och neutralitet till Nato/USA. Något annorlunda är det i Schweiz. Schweiziska fredsaktivister, med stöd av landets främsta politiska parti SVP*, har den elfte april lämnat in en petition, med tillräckligt många underskrifter, för att få till stånd en folkomröstning. Den

skulle kunna slå fast Berns neutralitet i konstitutionen och potentiellt återställa landets ekonomiska band med Moskva.

Det så kallade ”neutralitetsinitiativet” har undertecknats av över 130 000 invånare. Förslaget skulle definiera Schweiz neutralitet som ”evig och beväpnad” och uttryckligen förbjuda landet från att gå med i ”vilken militär- eller försvarsallians som helst”, om det inte attackerats direkt. Den föreslagna grundlagsändringen skulle också hindra regeringen från att införa eller ansluta sig till någon form av ”icke-militära tvångsåtgärder” och sanktioner, såvida det inte har fått mandat av FN:s säkerhetsråd.

Petitionen om en folkomröstning är en reaktion mot att det ”neutrala” Schweiz hittills anslutit sig till nästan alla västerländska sanktioner mot Ryssland, fryst ryska finansiella tillgångar och aktivt ställt upp för Ukraina i det pågående kriget, men ej skickat vapen.

*SVP Schweiziska folkpartiet är det största partiet i Förbunds församlingen. Det var ursprungligen ett center- och bondeparti, men är idag ett högerborgerligt konservativt/högerpopulistiskt massparti.

Bild: lehån

Miljardpaket till Egypten från EU

EU:s tal om att värna mänskliga rättigheter stod inte högt i kurs när EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen i en ceremoni i Kairo den 17 mars skrev under ett ”strategiskt och allsidigt samarbetsavtal” med Egyptens president Abdel Fattah el-Sisi. Politiska ledare från medlemsstaterna Belgien, Italien, Österrike, Cypern och Grekland var också närvarande.

Avtalet löper totalt på 7,4 miljarder euro i gåvor och lån för de närmaste tre åren och omfattar bland annat säkerhet, energi och handel. Fem miljarder euro har satts av för riktade lån, 1,8 miljarder euro för investeringar, 600 miljoner euro som gåva och 200 miljoner euro för att hantera flyktingar. El-Sisi betecknar avtalet som ett ”paradigmskifte” i EU-Egyptens partnerskap.

Går EU mot en ny finanskris?

EU OCH DESS MEDLEMSLÄNDER, som Sverige, är en-
samma om att ha en ekonomisk politik som är grundlagsfäst
i Lissabonfördraget. Viktiga principer i denna nyliberala
ekonomiska marknadsolitik är konkurrensutsättning och
hög grad av privatisering av samhällsliga välfärdstjänster. Den
nyliberala ekonomiska politiken regleras framför allt av till-
växt- och stabilitetspakten som ursprungligen infördes med
Maastrichtfördraget 1992.

I korthet innebär pakten att tröskeln för den offentliga sek-
tors budgetsaldo skall vara – tre procent av Bruttonational-
produkt (BNP), samt att den offentliga sektorn skuld får vara
högst 60 procent av BNP. Till detta kommer att den gemensam-
ma ränta, som fastställs av Europeiska centralbanken (ECB),
för euroområdet inte kan hantera nationella kriser, på grund av
skillnader i produktivitet och arbetsregler mellan länder som till
exempel Frankrike, Italien, Tyskland och Grekland.

FRAM TILL PANDEMIKRISEN har Tyskland varit EU:s star-
ka ekonomi och ekonomiska motor, och den som strikt försökt
bevaka att de andra medlemsländerna följt tillväxt- och stabili-
tetspakten. Vi minns hur Tyskland under eurokrisen i början av
2010-talet tillsammans med Trojkan (EU-kommissionen, ECB
och IMF) påtvingade de så kallade PIGS-länderna (Portugal,
Italien, Grekland, och Spanien) samt Irland drastiska nedskär-
ningar av budgetar och skulder för att uppfylla pakten.

Pandemikrisen, upprustning och ökande försvarskostnader
på grund av Ukrainakriget och det så kallade ryska hotet, kris i
energiförsörjningen, råvarubrist, jordbrukskris och tilltagande
klimatkris har lett till kraftig ökad inflation, räntehöjningar,
stagnerad ekonomisk tillväxt, ökande budgetunderskott och
ökade skulder i såväl EU som i medlemsländerna. Tyskland är
inte längre den ekonomiska motorn. Under 2023 har landet
hamnat i recession och industrisektorn har stagnerat.

I FOLKRIKA MEDLEMSLÄNDER som Frankrike och Ita-
lien har budgetunderskottet växt till sju respektive fem procent
och det hårdnedbantade Grekland har fortsatt en skuldkvot på
enorma 170 procent. I denna allvarliga krissituation har EU i
februari luckrat upp tillväxt- och stabilitetspakten för att minska
skulderna och få igång investeringar efter pandemin och hjälpa
EU-blocket med, på papperet, ambitiösa gröna, industriella och
försvarspolitiska mål.

De reviderade skuldreglerna tillåter nu överskuldssatta länder
att minska sin skuld med i genomsnitt en procent per år om den
överstiger 90 procent av BNP och med i genomsnitt 0,5 procent
per år om skulden ligger mellan 60 – 90 procent. Länder med
budgetunderskott på över tre procent av BNP måste halvera
detta till 1,5 procent under tillväxtperioder, vilket betyder åt-
stramningar i offentlig sektor för skapa en säkerhetsbuffert för
tuffa tider framöver. Med det nya uppmjukade regelverket får
utsatta länder sju år på sig från 2025 för att minska underskott
och skulder. Med hänvisning till Ukrainakriget skall EU-kom-
missionen beakta försvarsutgifterna, när den bedömer ett lands

höga underskott. Denna uppmjukning handlar endast om till-
lämpning av tillväxt- och stabilitetspakten. De fördragsfästa
målen (se ovan) ligger fast och kräver enhällighet och fördrags-
ändring.

Det är inte särskilt troligt att EU med denna ”liberalisering”
av tillväxt- och stabilitetspakten kan få fart på ekonomin. Sedan
eurokrisen kring 2010 har produktivitetstillväxten varit nära
noll eller försumbar och den sociala ojämlikheten ökat kraftigt
i medlemsländerna. Det tyska rådet av ekonomiska experter,
skriver Eurointelligence, ser en potentiell tillväxt i Tyskland på
0,5 procent fram till slutet av årtiondet. Med den låga produk-
tivitetstillväxten och stor brist på råvaror och energi har EU:s
sociala och politiska modell blivit alltmer ohållbar. För att till
exempel Frankrike skall kunna uppfylla underskottsmålet måste
det skära ned hela fyra procent av BNP. En finanskris står för
dörren.

SOM EN LYDIG EU-MEDLEM uppfyller Sverige än så länge
målen för budgetunderskott och skuld. Men det har skett till
en hårdhänt åtstramning och privatisering av den offentliga
sektorn med cirka 400 miljarder kronor sedan Sverige trädde
in i EU 1995. Året före inträdet arbetade 44,7 procent av alla
förvärvsarbetande inom offentlig sektor. År 2021 hade denna
andel sjunkit till 32,4 procent. Riksbanken gjorde mellan 2015
och 2021 stora obligationsköp för att på den tiden få upp den
låga inflationen och stödja banker och näringslivet. Under
pandemin utökades köpen för att trycka tillbaka stigande mark-
nadsräntor för att försöka undvika en ekonomisk kris. Efter
Ukrainakrigets utbrott höjde Europeiska centralbanken och
Riksbanken styrräntorna för att minska konsumtionen och hål-
la tillbaka prishöjningar, vilket fick till följd att värdet på obli-
gationerna föll kraftigt, vilket i sin tur ledde till att Riksbanken
redovisade en förlust på drygt 80 miljarder kronor. Riksbanken
har nyligen begärt att vi skattebetalare bidrar med 44 miljarder
kronor för att täcka bankens förlustaffärer.

EU-LÄNDERNA HAR INTE längre tillräckligt med pengar
och råd med det ”gröna skiftet” och en ohållbar energipolitik.
Tyskland är inte längre den motor som tillfälligt kunde dra uni-
onen ut ur eurokrisen. EU-länderna har inte heller råd, i sina
budgetar, med militariseringen och kriget i Ukraina. Då kom-
mer Natochefen Jens Stoltenberg till hjälp inför Natos toppmöte
i juli när han förslår en särskild Natofond på 1 150 miljarder
kronor under fem år. Den nya fonden är tänkt att finansieras på
samma sätt som Natos relativt lilla gemensamma budget, som
medlemsländerna bidrar till utgående från hur stor deras BNP
är, det vill säga med skattebetalarnas pengar.

”Ukraina har akuta behov. Alla förseningar i att ge stöd får
konsekvenser på slagfältet. Vi måste förlita oss mindre på frivilli-
ga bidrag och mer på fleråriga löften”, betonar Stoltenberg inför
pressen på väg in till Natos utrikesministermöte i Bryssel den
tredje april.

Jan-Erik Gustafsson

<https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/deed.en>

Foto: European Parliament

Europas framtid debatt med Peter Pellegrini slovakiska premiärministern 12 Mars 2019

Fico och Pellegrini tar Slovakien högerut

Socialdemokraten Robert Fico utsågs till premiärminister efter valet i Slovakien 2023. Nu har hans allierade Peter Pellegrini, som tillsammans med partiet HLAS-SD regerade fram till 2020, valts till ny president i landet med drygt 53 procent av rösterna. Med Fico som premiärminister och Pellegrini som president betyder det sannolikt att landets nya, ryssvänliga linje stärks.

SLOVAKIEN, SOM FÖRE Sovjetunionens fall var en del av Tjeckoslovakien, har gått en något vinglig politisk väg sedan självständigheten 1993. År 1998 lyckades en bred opposition, ledd av Mikulas Dzurinda, bli av med den auktoritära ledaren Vladimir Meciar. Landet fick sin medlemsansökan till EU godkänd 2004 och fram till 2006 styrdes de av en västvänlig, liberal regering ledd av Dzurinda. En regering, som enligt tidningen Proletären, ägnade sig åt att införa drastiska nedskärningar och platt skatt, till västvärldens stora belåtenhet.

År 2006 dök den socialdemokratiske Roberto Fico upp på scenen. Han blev premiärminister efter att ha ingått en allians med Meciar's parti HZD och nationalistpartiet SNS. Han avgick 2018 efter mordet på den undersökande journalisten Jan Kuciak, som hade avslöjat en omfattande korrupktion inom statsförvaltningen med kopplingar till Fico. Nu är han tillbaka igen som premiärminister och ledare för partiet Smer, som vann valet i Slovakien 2023. Tilläggas bör att Fico kom från västersidan, men det är inte någon vanlig västligt orienterad socialdemokrat, utan han har öppet flirtat med invandringskritiska opinionsströmningar och har en nationalistisk retorik.

ROBERT FICOS NATURLIGA allierade är Peter Pellegrini, som tillsammans med partiet HLAS-SD regerade fram till 2020 och som tidigare var en rival till Fico i Smer. Den sjätte april i år valdes Pellegrini till ny president i landet efter en andra valomgång med drygt 53 procent av rösterna. Fico och Pellegrini styr nu landet med hjälp av sina respektive partier och det ultranationalistiska SNS.

Slovariens högerpartier har alltid stått för en Rysslandsvänlig politik. Även om en majoritet av befolkningen är för EU och NATO är det nästan lika många som ser USA som ett lika stort hot mot landet som Ryssland. Bara en minoritet av väljarna håller Ryssland ansvarigt för kriget i Ukraina, medan över 50 procent anser att skulden ligger på väst och Ukraina som har provocerat Ryssland. Fico har i sina valkampanjer spelat på dessa Rysslandsvänliga tongångar och sagt att om han vinner så är det slut med det militära stödet till Ukraina. Under valrörelsen utmålade Pellegrini sig som fredsvän och hävdade att motståndaren Korcok riskerade att dra in Slovenien i kriget i Ukraina.

VAD FICO OCH PELLEGRINI egentligen kommer att göra vid makten återstår att se. Den förra regeringen var mycket engagerad i stödet till Ukraina, medan Fico har stoppat den militära hjälpen och sagt att Ukraina måste ge upp en del av sitt territorium för att få fred med Ryssland. Av valresultaten att döma så ser slovakerna uppenbarligen hellre sociala satsningar i hemlandet än att pengarna läggs på krig i grannländerna.

Marie Ericsson

Källa, UPI, Aftonbladet, Alltinget, Proletären

Posttidning B

Avsändare:

Kritiska EU-fakta

Viktoriahuset, Linnégatan 21, 4 tr,
413 04 Göteborg

GALLERIET/Robert Nyberg

